

โรงเรียนแม่ใจ

สัมผัสธรรมชาติการเรียนรู้ที่เกิดขึ้นได้ทุกที่ ทุกเวลา

กลุ่ม ปราชญ์โยธิน

๐๐๐ ๙:๑๕๐๙๗ ๐๐๐

สัมผัสธรรมชาติการเจริญงอกงามได้ทันที ทุกเวลา

วันที่.....	27	ต.ค.	2546	.....
เลขทะเบียน.....	0359			
เลขเรียกหนังสือ.....	RD			
	44			

๐๐๐ |

สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.)
ชั้น 14 อาคาร เอส เอ็ม ทาวเวอร์
เลขที่ 979/17-21 ถนนพหลโยธิน แขวงสามเสนใน
เขตพญาไท กรุงเทพฯ 10400
โทร. 298-0455 โทรสาร 298-0476
Home page : <http://www.trf.or.th>
E-mail : trf-info@trf.or.th

ห้องสมุด

๙๙ ๙.๙๙๙๙๙๙ ๙๙๙

สัมผัสธรรมชาติการเจริญที่เกิดขึ้นได้ทุกที่ ทุกเวลา

ผู้เขียน

นฤมล ปราชญ์โยธิน

จัดพิมพ์โดย

โครงการประสานงานวิจัยเพื่อพัฒนาสังคม

สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.)

และ

ภาคีเพื่อเด็กไทย ภายใต้การสนับสนุนของมูลนิธิแม็กไซไซ

ISBN ๙๙๙-๙๙๙๙๙-๙-๙

พิมพ์ครั้งแรก มิถุนายน ๒๕๕๖

ที่ติดต่อ

๖๙๙ สถาบันชุมชนท้องถิ่นพัฒนา ถนนบำรุงเมือง

แขวงเทพศิรินทร์ เขตป้อมปราบฯ กรุงเทพมหานคร ๑๐๑๐๐

โทรศัพท์ ๐๒-๖๒๑-๘๐๘๒, ๖๒๑-๕๖๕๑ โทรสาร ๐๒-๖๒๑-๘๐๘๒

พิมพ์ที่ : พิมพ์ดี โทรศัพท์ ๐๒-๘๐๓-๒๖๕๖-๓

ราคา ๕๕ บาท

คำนำ

โครงการประสานงานวิจัยเพื่อพัฒนาสังคม สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.) ร่วมกับภาคีเพื่อเด็กไทย ได้จัดเวทีเรียนรู้และสร้างเครือข่ายระหว่างผู้สนใจและทำกิจกรรมการเรียนรู้กับเด็ก เยาวชน ครอบครัว มาตั้งแต่ปี พ.ศ. ๒๕๔๔ จากเวทีเครือข่ายแลกเปลี่ยนเรียนรู้ดังกล่าว ทำให้เห็นว่ามีบุคคลและกลุ่มบุคคลจำนวนไม่น้อยกำลังจัดกิจกรรมส่งเสริมการเรียนรู้ที่น่าสนใจให้กับเด็ก เยาวชน และครอบครัว ซึ่งเกิดขึ้นอย่างกระจัดกระจายทั่วประเทศ และล้วนเป็นลักษณะของการจัดการศึกษานอกระบบโรงเรียนแทบทั้งสิ้น

การจัดกิจกรรมดังกล่าว มีความหลากหลายทั้งปรัชญา แนวคิด กลุ่มเป้าหมาย รูปแบบของกิจกรรม และประเด็นเนื้อหา ไม่ว่าจะเป็น วิทยาศาสตร์ ศิลปวัฒนธรรม สิ่งแวดล้อม การเมืองการปกครอง และการพัฒนาอาชีพ ฯลฯ การจัดการศึกษาตามรูปแบบดังกล่าว ถือเป็นนวัตกรรมการเรียนรู้ที่น่าสนใจยิ่ง

อาจารย์นฤมล ปราชญ์โยธิน อาจารย์ประจำคณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ได้กรุณาถ่ายทอดเรื่องราวของ “ระเมียรไม้” พื้นที่ซึ่งบ่มเพาะการเรียนรู้ของเด็กๆ และผู้ใหญ่หลายคน ในการอนุรักษ์และพัฒนาทรัพยากรในท้องถิ่นของพวกเขา ขณะเดียวกันก็สะท้อนให้เห็นว่า กระบวนการเรียนรู้เกิดขึ้นได้ทุกที่ ทุกเวลา เชื่อว่าเรื่องราวเล็กๆ ทั้งดงามนี้ จะช่วยจุดประกาย สร้างแรงบันดาลใจ สำหรับผู้ที่มีส่วนจัดการเรียนรู้สำหรับเด็ก เยาวชน ครอบครัวทุกๆ ท่าน

โครงการประสานงานวิจัยเพื่อพัฒนาสังคม สกว.
และ ภาคีเพื่อเด็กไทย

สารบัญ

- ๑.....เบิกโรง
- ๗.....คนแปลกหน้า
- ๑๓.....ฐานที่มาของแผนและงาน
- ๑๗.....บ้าน
- ๒๕.....แขกประจำ
- ๓๗.....เพื่อนบ้าน ธรรมนุญชีวิต และสิทธิเด็ก

๗.๑๕๖๗๕๖๖

เบิกโรง

“เรียนรู้เดี๋ยวนี้ เรียนรู้เดี๋ยวนี้” (น้ำเสียงใส จังหวะเร็ว)

“เดี๋ยว . . . . . ก่อน, เดี่ยว . . . . . ก่อน (เสียง ‘เดี๋ยว’ ลากยาวพร้อม ๆ กับค่อย ๆ โทนสูง ก่อนที่จะตวัดลงต่ำและห้วนสั้นที่คำว่า ‘ก่อน’)

นั่นคือศัพท์สำเนียง (ตามสไตล์ผสมของ “ครูอัน”) ของ ‘มิตร’ สองชนิดแรกที่ครูอันได้ยินทุกเมื่อเช้าว้นในช่วงที่ไปบุกเบิกพื้นที่ ๗ ไร่เศษที่บ้านน้อยบุตาวงศ์ ตำบลหนองคู อำเภอลำปลายมาศ จังหวัดบุรีรัมย์ เมื่อต้นปีพุทธศักราช ๒๕๔๓ และอีกไม่นานก็มีเสียงนกชนิดที่สามตามมาพร้อมวงค์ไพบูลย์ คราวนี้เป็นเสียงร้องรัวเร็วว่า “เดี๋ยว ๆ ๆ ๆ ๆ”

แต่ . . . สำหรับครูอัน ดูเหมือนว่าครูจะ ‘เรียนรู้เดี๋ยวนี้’ อยู่เสมอ นับตั้งแต่ผู้เขียนรู้จักครูมาตั้งแต่ช่วงที่ครูอยู่ในวัยรุ่น นับถึงบัดนี้ก็เป็นเวลากว่ายี่สิบปีแล้ว

ပုဂံပိက

พื้นที่ที่ครูเลือกปักหลักนี้ในสายตาของชาวบ้านตลอดจนชาวเมืองต่างเห็นว่ามันไม่เพียงแต่จะเป็นการนับหนึ่งใหม่ หากต้องถอยหลังไปหลายก้าวด้วยเป็นที่ตาบอด เจ้าของและชาวบ้านบอกว่า ทำกินไม่ได้ แลมน้ำ-ไฟไม่ถึง ทั้งยังอยู่นอกเขตบริการสาธารณะทั้งปวง อันที่จริงครูเคยผ่านที่ “สวย” ในสายตาของคนทั่วไปมาแล้ว อยู่ห่างจากที่ตาบอดไปไม่กี่กิโลเมตร รูปทรงสี่เหลี่ยมผืนผ้า ติดถนนใหญ่ น้ำไฟพร้อม ด้านหลังมีลำน้ำมาศไหลผ่าน ผู้ประสานการขายและผู้ติดตามย่อมคาดหวังว่าครูจะถูกใจ แต่เมื่อครูปฏิเสธด้วยเหตุผลว่า “มันไม่สงบ” ผู้ขายถึงกับแนะนำครูว่า “จันครูก็น่าจะไปบวชเสียมากกว่า” ยังมีที่บางผืนที่ครูพอใจแต่ไม่ผ่านเงื่อนไขที่ครูตั้งใจไว้ว่าจะไม่ซื้อที่ที่เมื่อเจ้าของขายไปแล้ว เจ้าของไม่เหลือที่ทำกินอีกเลย หรือเป็นที่ที่ไม่ถูกต้องตามครรลองกฎหมาย

ดังนั้นในช่วงปี ๒๕๔๒ ที่ครูมีโอกาสมองหาที่ ครูจึงใช้เวลาส่วนหนึ่งไปกับการให้ข้อมูลหรือช่องทางที่เจ้าของพึงรักษาที่ดินผืนสุดท้ายของตนไว้ให้ได้ พร้อม ๆ กับพลิกฟื้นความอุดมของดินกลับคืนมา อาณิสสส์จากการที่ครูได้ร่วมงานโครงการโรงเรียนชุมชนอีสานและเครือข่ายชุมชนเกษตรกรรมยั่งยืน* กับศาสตราจารย์เสน่ห์ จามริก และคณะ ในช่วง พ.ศ. ๒๕๓๘ - ๒๕๔๑ ได้เอื้อให้ครูถ่ายทอดหลักการและประสานให้เจ้าของที่ดินได้มีโอกาสเรียนรู้จาก ‘ต้นแบบ’ และเริ่มลงมือปฏิบัติอย่างเป็นรูปธรรม

สำหรับที่ตาบอดผืนนั้น ครูบอกกับอาจารย์ของครูซึ่งกำลังสะสมงานอยู่ในพื้นที่บริเวณใกล้เคียงว่า “ผมเจอที่ที่ผมหาแล้วละครับ” อาจารย์ของเธอตามเข้าไปดู แต่ก็เป็นการยินยอมอย่างไร้แน่วพินิจ ทั้งไม่มีความคิดที่จะวิพากษ์วิจารณ์ รู้แต่เพียงว่าลูกศิษย์คนนี้จะขาย่อมมีเหตุผลของเขา อาจารย์เอ่ยเพียงว่า “ครูจะเป็นกำลังใจ” ■

*โรงเรียนชุมชนอีสาน (ระยะหลัง

ปรับบางส่วนเป็นโครงการเครือข่ายชุมชนเกษตรกรรม
ยั่งยืน) ถือได้ว่าเป็นรูปธรรมของการกระตุ้นให้เกิด
กระบวนการเรียนรู้เพื่อฟื้นฟูและพัฒนาจิตสำนึกควบคู่
ไปกับทักษะสัมมาชีพอันเป็นพื้นฐานการพัฒนาขีด
ความสามารถพึ่งตนเองและพัฒนาตนเอง เป็นการเรียน
รู้ร่วมกันและรวมตัวกันขึ้นเป็นเครือข่าย (เริ่ม พ.ศ.
๒๕๓๗) ในขั้นตอนครอบคลุมพื้นที่อำเภอลำปลายมาศ
อำเภอสตึก จังหวัดบุรีรัมย์ และอำเภอชุมพวง จังหวัด
นครราชสีมา

“โรงเรียนชุมชนอีสาน” มิใช่อาคารสถาน
ศึกษาดังในระบบการจัดการศึกษาที่คนทั่วไปคุ้นเคย
แต่เป็นกระบวนการศึกษาเรียนรู้ที่เน้นการกำหนดใจตน
เอง เน้นสาระและปฏิบัติการให้สมาชิกไม่ว่าจะเป็น
เยาวชนหรือผู้ใหญ่ เกิดความรู้ความคิดจิตสำนึกที่
สามารถพึ่งตนเอง กอบกู้ และพัฒนาศักยภาพของตน
เองได้อย่างสอดคล้องกับวัฒนธรรมของชุมชนตน ไม่
ว่าจะเป็นเรื่องของเกษตรกรรมผสมผสาน วนเกษตร
เกษตรธรรมชาติ การออมทรัพย์ กลุ่มแม่บ้าน กลุ่ม
หมอพื้นบ้าน ตลอดจนการพัฒนาผลผลิตสู่การแปรรูป
ธุรกิจชุมชน และการจัดการ

ทั้งนี้โดยมีวิถีชีวิตปกติของชุมชนตั้งแต่ครัวเรือนไปถึงไร่นาเป็นอาณาบริเวณ "ห้องเรียน" เป็นการพัฒนาให้มวลสมาชิกได้พิเคราะห์เรียนรู้ถึงพื้นฐานศักยภาพของตนเอง เรียนรู้ที่จะใช้วิจารณ์ญาณเลือกเพินภูมิปัญญา เทคนิควิธีการทั้งที่สืบทอดกันมาและสมัยใหม่ ให้สอดคล้องกับปัญหาและความต้องการที่แท้จริงของตน มีบรรดา "ปราชญ์ชาวบ้าน" เป็นเสมือนคณาจารย์ประจำผู้ให้จิตวิญญาณแก่ชุมชน ขณะเดียวกันก็เสาะแสวงความร่วมมือสนับสนุนจากบรรดาอาจารย์ นักวิชาการ สถาบันวิชาการ และองค์กรต่าง ๆ ที่ร่วมเจตนารมณ์ของการพัฒนาเพื่อพึ่งตนเองและความมั่นคงยั่งยืนของชุมชนชนบท ไม่ปิดกั้นข้อมูลข่าวสารและวิทยาการภายนอก แต่เปิดรับ คัดสรรประเมิน และมีกระบวนการสังเคราะห์ให้เป็นปัญญาและนำออกใช้ในการปฏิบัติอย่างเป็นพลวัตและสอดคล้องกับความแตกต่างหลากหลายของแต่ละพื้นที่

กระบวนการเยี่ยงนี้ในครั้งนั้นนับเป็นสติปัญญาใหม่ในการพัฒนาที่จะสามารถอนุรักษ์ พื้นฟู และพัฒนาสภาพแวดล้อมและทรัพยากรธรรมชาติ แก้ปัญหาสังคมตลอดจนฟื้นฟูและพัฒนาวัฒนธรรม และนำไปสู่การสร้างประชาธิปไตยในระดับรากฐาน เป็นก้าวสำคัญที่จะให้ล่องพ้นจากผลกระทบของการพัฒนาประเทศในช่วงที่แล้มาซึ่งซ้ำเติมความยากจนของชนบทและบั่นทอนความเชื่อมั่นในตนเองของชุมชนท้องถิ่น (รายละเอียดหาอ่านได้ในแผ่นพับเรื่องโรงเรียนชุมชนอีสานจัดทำโดย สถาบันชุมชนท้องถิ่นพัฒนา-อีสาน ไตร.๐๒ ๖๒๑-๗๕๓๓)

■ เด็กๆ เริ่มเข้ามาป้วนเปี้ยนในพื้นที่ของครู

คนแปลกหน้า

ในช่วงบุกเบิก ครูอันอาศัยนาของหมู่บ้านบุตาวงษ์ (ซึ่งเป็นสมาชิกโรงเรียนชุมชนอีสานเพียงคนเดียวในละแวกนั้น) เป็นที่กางเต็นท์นอน ทุกเช้าประมาณตีห้า จะเห็นรถมิตซูบิชิแล่นเซอร์ลีดำของครูอันค่อย ๆ แล่นตามฝูงควายผ่านเส้นทาง 'ตัดใหม่' เข้าพื้นที่ ส่วนฝูงควายที่เพิ่งมาร่วมฉลองเส้นทางตัดใหม่ด้วยนั้นยังคงเดินต่อไปยังไร่นาของเจ้าของ ครั้นตกเย็น ภาพรถมิตซูบิชิแล่นตามฝูงควายก็จะปรากฏอีกครั้ง คราวนี้มุ่งหน้ากลับที่พัก

บน 'ถนนตัดใหม่' บางวันจะมีขี้ควายฝากไว้เป็นกอง ๆ ครูอันเตรียมถังขนาดย่อมกับจอบใส่รถไว้ วันใดพบของฝาก ครูจะบรรจุแยะใส่ถัง แล้วนำไปเกลี่ยตากในพื้นที่ไว้ใช้เป็นอาหารของพืช ในขณะที่อาหารของครูช่วงนี้เป็นอาหารบรรดาผีจากตลาดในอำเภอและน้ำเปล่าบรรจุขวด เศษหรือเปลือกอาหารที่ย่อยสลายได้ครูใส่ลงตามหลุมที่ขุดรอไว้

■ ครุภัณฑ์เกษตรไปตากทำปุ๋ย

ในพื้นที่ของครูอันมีไม้พื้นเมืองอยู่ส่วนหนึ่ง (เดิมคงมีมาก สังเกตจากตอที่ปรากฏ) ครูสำรวจต้นเล็กต้นน้อยต้นขนาดย่อมที่ถูกรถอีแต่นและรถไถแล่นทับ (เพราะระยะแรกยังเป็นที่เป็นที่เปิด) แล้วบรรจุจับให้ค่อย ๆ ตั้งขึ้นวันละน้อย ประคบประหงมจนบัดนี้ลูกขึ้นยืนได้ส่งาทุกต้น ครูปรับแผนพัฒนาพื้นที่ของครูได้อย่างง่ายดายเพื่อที่จะรักษาดันไม้ไว้ทุกต้น ครูยอมเปลี่ยนรูปสหรน้ำทันทีที่รถชุดแจ้งว่า ถ้าชุดตามแบบของครูจะต้องโค่นดันไม้ข้างเคียง (แม้จะต้นเล็กก็ตาม) ครูตัดสินใจปลูกบ้าน ณ บริเวณที่อยู่ลึกเข้าไปในพื้นที่ซึ่งเป็นดงสาบเสือแห้งเกรียมล้วน ๆ ทั้งนี้เพื่อเลี่ยงบริเวณที่ 'เหมาะ' ในสายตาของคนทั่วไปแต่จะต้องเสียต้นไม้บางต้น

เด็ก ๆ ในละแวกนั้นเริ่มเข้ามาป่วนเปื้อนในพื้นที่ครูอันตั้งแต่วันแรก ๆ ที่ครูเข้าไปทำงาน แต่ความร้อนระอุของช่วงมีนาคม-เมษายน ประกอบกับในพื้นที่ยังไม่มีที่พักให้เด็กได้อาศัยหลบร้อน ทำให้เด็ก ๆ อยู่ได้ไม่นานก็ต้องกลับ ครั้นวันใหม่ก็พากันเข้ามาอีกด้วยความอยากรู้อยากเห็น ยังมีเด็กน้อยและเด็กหนุ่มอีกบางส่วนที่ผ่านเข้ามาถึงนกยงหนูงูแหย่ตามปกติ วิสัย ครูค่อย ๆ 'เก็บข้อมูล' ไปทุกวัน ๆ แล้วผันมาสู่การอยู่ร่วมกันฉันมิตรในปัจจุบันทั้งคน สัตว์ และพืช

สำหรับผู้ใหญ่ ความสนใจใคร่รู้ปรากฏในลักษณะการที่แตกต่างออกไป ส่วนหนึ่งด้อม ๆ มอง ๆ อีกส่วนหนึ่งเป็นการรับฟังจาก 'ผู้สื่อข่าว' ของบ้าน หรือไม่ก็จากการโจษขานเล่าต่อ สำหรับผู้ที่ครูอันได้มีโอกาสทักทายปราศรัยกันบ้างแล้ว บางวันจะเข้ามาดูครูทำงานในระยะประชิด (ขณะที่ครูกำลังทำงานเพลิน) ซึ่งถ้าครูเป็นคนขี้ขลาดก็คงตกใจหลายครั้ง เพราะมักเป็นการประชิดด้านหลังหรือเยื้องข้าง อาจารย์ของครูอันที่ยังคงทำงานอยู่ในพื้นที่ใกล้เคียงก็พลอยได้รู้ว่าครูอันขยับตัวไปไหนบ้างในแต่ละวันจากหน่วยข่าวทั้งหลายนี้ด้วย

ส่วนผู้รู้จักมักคุ้นอย่างสมาชิกโรงเรียนชุมชนอีสาน การตัดสินใจมาเป็นเกษตรกรของครูอันเป็นเรื่องชวนฉงนและน่าทึ่งยิ่ง พ่อสมพงษ์ ทองดา (สมาชิกโรงเรียนชุมชนอีสานกลุ่มกระท่อมน้อยพัฒนา บ้านตาจ่ง อำเภอชุมพวง จังหวัดนครราชสีมา) เคยแวะมาเยี่ยมเมื่อรู้ข่าว แล้วลากลับไปด้วยท่าทีและถ้อยคำที่แสดงน้ำใจ แต่สีหน้าไม่สู้ดีนัก (พ่อเล่าให้อาจารย์ของครูอันฟังว่าพ่อคิดเรื่องที่ครูอันตัดสินใจมาใช้ชีวิตแบบนี้แล้วพ่อนอนไม่หลับ พ่อคุยกับสมาชิกฯ บ้านตาจ่ง แล้วก็วิเคราะห์วิจารณ์กันไปต่าง ๆ นานา) สมาชิกโรงเรียนชุมชนอีสานบ้านโนนรังถามตรง ๆ ว่า แล้วจะเอารายได้มาจากไหน? จะกินอยู่อย่างไร? จะอยู่ได้หรือ? และอีกสารพัดข้อกังขา

หันมาที่บ้านน้อยบุตาพงษ์ ครูเป็นคนแปลกหน้าโดยสิ้นเชิงสำหรับที่นี่ คนหนุ่มที่บ้านนี้และบ้านใกล้เคียงส่วนหนึ่งมองว่าครูอันกำลังอยู่ในโลกแห่งความฝันที่ไม่อาจเป็นจริงได้ สาวหนุ่มและกลุ่มผู้เฒ่าบางคนตั้งคำถามเรื่องสถิติสัมปชัญญะของครูที่ทิ้งการงานอันมั่นคงในเมืองแห่งความจำเริญมาทำเช่นนี้ พ่อหนุ่มคนหนึ่งเปิดเผยภายหลังว่าพวกผู้ใหญ่ของเขาเรียกครูว่าไอ้ผีบ้า หนุ่มรุ่นน้องที่กรุณาให้ที่พักนอนในนาฬิกาให้อาจารย์ของครูอันช่วยบอกครูว่าควรกลับไปทำงานที่กรุงเทพฯ อีกระยะหนึ่งก่อน และยังมีอีกหลายคนที่ลงความเห็นว่แกตัวลงค่อยมาทำที่นี่

อาจารย์ของครูอันเก็บถ้อยคำและความหวังดีเหล่านี้ไว้ จนวันหนึ่งได้ช่องไปเยี่ยมครูอันจึงเริ่ม 'ขิมलग' เสถียรภาพทางใจของครูโดยอ้อม ครูอันตอบเรียบ ๆ แต่ตรงประเด็นว่า "ผมเข้าใจดีนะครับกับการวิพากษ์วิจารณ์และพอจะเดาทิศทางการวิจารณ์ได้ เพราะเป็นการมองด้วยสายตาของผู้ที่ทำนามาโดยตลอดเป็นส่วนใหญ่ และถ้าผมวางแผนทำในรูปนั้นก็คงสมจริงกับที่ทำนเป็นห่วง เพราะพื้นที่นี้ไม่เอื้ออำนวย แต่พ่อ ๆ แม่ ๆ เหล่านั้นไม่ทราบว่าจะทำอะไร ส่วนผมทราบว่าผมกำลังทำอะไรและจะทำอะไร"

หลังการ 'ชิมลาง' ในวันนั้น อาจารย์ของครูอันจึงวางใจอีกครั้งสำหรับ
'คนแปลกหน้า' แต่ทว่า 'คิดขัด' ผู้นี้ ■

■ ครูอ้นเรียนปั้นกับแม่หญิงที่บ้านกระทิว

ฐานที่มา ของแผนและงาน

ไม่มีใครรู้ว่า วิธีชีวิตที่ครูดำเนินอยู่ขณะนี้ ครูได้วางแผนไว้ว่าสิบปีมาแล้ว ครูรู้ว่าธุรกิจยางรถยนต์ที่ครูประกอบเป็นอาชีพหลักหลังจากสำเร็จการศึกษาบริหารธุรกิจบัณฑิตนั้นเป็นเพียงส่วนเลี้ยวหนึ่งของชีวิตเท่านั้น ครูเคยเปรยกับผู้ใกล้ชิดว่าหลังจากนั้นครูอยากจะทำอะไรเกี่ยวกับสิ่งมีชีวิตที่เป็นต้นไม้ เกียรติคุณต่าง ๆ ที่ครูได้รับระหว่างช่วงประกอบธุรกิจนั้นสะท้อนให้เห็นว่าครูทำงานทุกงานด้วยหัวและหัวใจ ครูเป็นนักธุรกิจที่มีเวลาให้กับส่วนรวมอย่างต่อเนื่องยาวนาน ครูร่วมทีมงานสำรวจทรัพยากรใต้ทะเลกับมหาวิทยาลัยบูรพา (มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ บางแสน ขณะนั้น) ตั้งแต่ยังเป็นนักศึกษา ครูได้รับเชิญให้เป็นวิทยากรและอาจารย์พิเศษของสถาบันอุดมศึกษาหลายแห่ง และหลายครั้งเกี่ยวข้องกับเรื่องที่ครูศึกษาค้นคว้าเรียนรู้ด้วยตนเอง

ล่วงมาถึงปีพุทธศักราช ๒๕๓๘ ครูจึงวางงานต่าง ๆ เพื่อไปอุปสมบท ครুবวชอยู่ราวพรรษาเศษ ครั้นลาสิกขา ก็เป็นช่วงที่โครงการโรงเรียนชุมชน

อีสานและเครือข่ายชุมชนเกษตรกรรมยังยืนกำลังดำเนินอยู่ ศาสตราจารย์
 เสน่ห์ จามริก ชวนครุมาช่วยงานในฝ่ายสนเทศ ครุยอมรับด้วยความยินดี
 และนับวันยิ่งทวีความปิติที่ได้มีโอกาสร่วมงานโครงการดังกล่าว เมื่อสิ้นสุด
 โครงการในพื้นที่นาร่อง (อำเภอลำปลายมาศ อำเภอสตึก จังหวัดบุรีรัมย์
 และอำเภอชุมพวง จังหวัดนครราชสีมา) ครุบอกหัวหน้าทีมของครุว่า “ผมจะ
 ลงมือแล้วละครับ เดี่ยวจะเข้าไป” ที่ว่า “ลงมือ” นั้นก็คือทำตามแผนที่ครุ
 วาดหวังไว้นั่นเอง แล้วครุก็เริ่มมองหาที่ทาง อันที่จริงคุณพ่อของครุเอื้อให้
 ครุใช้ที่ดินที่จังหวัดสุพรรณบุรีเพื่อทำในสิ่งที่ปรารถนา แต่ครุเห็นว่าที่นั่นควร
 เป็นสมบัติของพี่สาวทั้งสองของครุ ส่วนครุจะหาเอง และในที่สุดก็ลงเอย
 ที่บ้านน้อยบุตาวงศ์

ความสุกงอมหรือความพร้อมสำหรับแผนชีวิตช่วงนี้ของครุน่าจะเป็น
 ผลรวมของส่วนประกอบ หรือ “เครื่องปรุง” หลายส่วน อาทิ

- งานอดิเรก ที่คุณพ่อของครุ (คุณพ่อรับราชการทหาร ปัจจุบันเป็น
 ข้าราชการบำนาญ) ชวนสร้างสรรค์ขึ้นอย่างไม่เคยว่างเว้น ไม่ว่าจะเป็นการ
 เกษตร เลี้ยงสัตว์ งานช่าง และอิกร้อยแปด กิจกรรมบรรดามีเหล่านี้
 เกิดขึ้นที่บ้านสวนย่านฝั่งธนบุรีตั้งแต่ครุยังไม่เข้าโรงเรียนจนครุอยู่
 มหาวิทยาลัย ครุเคยรู้สึกเบื่อเมื่อครั้งเป็นเด็ก เพราะในขณะที่เด็กคนอื่นวิ่งเล่น
 ครูกลับต้องช่วยคุณพ่อขุดลอกท้องร่อง หว่านอาหารไก่ ให้อาหารหมา
 ทำคลอดหมู จีปาถะ แต่เดี๋ยวนี้ครุพูดเสมอว่า เป็นประสบการณ์ที่
 ทอสานกันเข้าเป็นสมบัติอันหาค่ามิได้สำหรับครุ

- ประสบการณ์และความรู้ที่ครุได้แสวงอย่างไม่รู้ลืม ไม่ว่าจะเป็นการ
 เรียนรู้ในรูปแบบใด ครุมีโอกาส “นั่งไถ่ครุ” ผู้เชี่ยวชาญในด้านต่าง ๆ
 อย่างหลากหลาย กว่าสิบปีแล้วที่ครุมิฐานะเป็นครุของหลาย ๆ คนใน
 หลาย ๆ แห่ง แต่ครุก็ไม่เคยเลิกเป็น “นักเรียน”

- ความสามารถในการสกัด คัด ย่อย ตรวจสอบ ชั่งตวง และตั้งคำถามในสิ่งที่ได้เรียนรู้รับรู้จากผู้อื่นหรือแหล่งอื่น และความกล้าหาญที่จะปฏิเสธบางสิ่งบางอย่าง และมีวิริยะอุตสาหะที่จะแสวงหาความจริงเกี่ยวกับสิ่งนั้น ๆ เรื่องนั้น ๆ ตลอดจนความมีฉันทะในการทดลองปฏิบัติฝึกฝนอบรมตนจนกระทั่งเข้าใจ

ที่สำคัญยิ่งคือการได้มีโอกาสเสวนาใกล้ชิดกับศาสตราจารย์ เสน่ห์ จามริก ผู้ชักชวนและเปิดโอกาสให้ครูมาร่วมงานโครงการโรงเรียนชุมชนอีสาน (ครูอันเคยเป็นอาสาสมัครในงานของสถาบันไทยคดีศึกษา มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์มาแล้ว ในช่วงที่ศาสตราจารย์เสน่ห์ ดำรงตำแหน่งผู้อำนวยการ พ.ศ. ๒๕๒๔-๒๕๒๘) ประสบการณ์ช่วงหลังสุดนี้แม้มิได้มีอิทธิพลต่อการเปลี่ยนวิถีชีวิตของครู เพราะนั้นมีรากฐานมานานกว่าสิบปีแล้ว แต่ก็มีคามหมายอย่างยิ่งในการช่วยลบล้างพม่าในแผนของครู และครูรู้สึกในช่วงที่ได้ “นั่งใกล้ครู” ผู้เป็นบัณฑิตที่แท้เยี่ยงศาสตราจารย์เสน่ห์ จามริก นี้ เป็นช่วงแห่งการนวดประสานส่วนประกอบหรือ “เครื่องปรุง” ชีวิตของครูให้เข้าเป็นเนื้อเดียวกันอย่างประณีตวิจิตรที่สุด ■

1950

บ้าน

ครูอันมีภาพรวมชัดเจนแล้วว่า ครูจะทำอะไรบ้างในแผนชีวิตช่วงนี้ ครูเลือกหยิบบางสิ่งบางส่วนที่จำเป็นหรือเหมาะสมมาทำก่อน ครูเดินทางเป็นขั้นเป็นตอนและอย่างพร้อมที่จะเชื่อมประสานกันเข้าเป็นระบบอุปมาดังครูเห็น “ไฟร” แต่ค่อย ๆ ให้งานดำเนินไปประจวบบรรจุปลูก “พฤกษ์” ทีละต้น ๆ และที่สำคัญคือครูใช้ต้นทุนทางปัญญาและแรงกายของครูมากกว่าทุนชนิดอื่นใด

บ้านพักอาศัยเป็นหนึ่งในความจำเป็นขั้นพื้นฐานที่ครูประสงค์จะเร่งสร้างให้เสร็จทันฝนใหม่ที่ใกล้จะมาเยือน ดังนั้นในแต่ละวันแม้ครูจะสาละวนอยู่กับกิจกรรมนานา แต่ครูก็จะปลีกเวลาส่วนหนึ่งไปเสาะหาช่างตามหมู่บ้าน ครูตระเวนตั้งแต่บ้านใกล้จนไกลออกไปโดยรอบนับได้ ๖ หมู่บ้าน แต่พบว่าช่างทั้งหลายกำลังมืองานเต็มมือ เพราะเป็นช่วงว่างเว้นจากงานนา (หน้าร้อน) อันเป็นช่วงที่ผู้จ้าง (ชาวบ้าน) และผู้รับเหมา (ช่าง) ว่างด้วยกันทั้ง

สองฝ่าย ในที่สุดครูมาได้ช่างรายหนึ่งในอำเภอ ครูให้สร้างกระท่อมไม้ขนาดเส้า ๘ ต้น หลังคามุงหญ้า กั้นฝาเฉพาะช่วงเส้าเดียว นอกนั้นปล่อยโล่ง ครูให้ข้อมูลสำคัญเพื่อการตัดสินใจของช่างว่างานนี้จะต้องทำอยู่ในพื้นที่ซึ่งไม่มีทั้งน้ำกินน้ำใช้และไฟฟ้า ช่างเจรจาตกลง รับเหมาภายใต้เงื่อนไขดังกล่าว แต่วันจริงกลับกลายเป็นว่าไม่มีใครเตรียมอะไรมาเลยนอกจากขวาน ม้อน และเลื่อยเก่า ๆ (ที่ต้องนั่งลับฟันเลื่อยทีละชิ้นานับชั่วโมง จึงจะเริ่มงานได้) ดังนั้นน้ำบรรจุขวด (เล็ก) ๒ ขวดที่ครูอันมีติดตัวจึงต้องยกให้ช่างดื่มดับกระหายไปพลางก่อน

ครั้นถึงตอนที่ต้องบากหัวเส้า เลื่อยไม้ และทำอะไร ๆ ด้วยระบบไร้ไฟฟ้า ช่างก็เริ่มหงุดหงิด (คงจะทั้งเหนื่อย ท้อ และหิว) ช่างบางคนบอกว่าผู้รับเหมาไม่ได้บอกอะไร เรียกให้กระโดดขึ้นรถบอกว่าจะไปสร้างบ้านทำได้ไม่กี่วันช่างชุดนี้ก็ถอยร่นไป หัวหน้าช่างไปหาหมาใหม่อีกชุด คราวนี้เป็นทีม “สารพัดช่าง” กล่าวคือเป็นช่างทำสิริรถคนหนึ่ง ช่างเย็บผ้าคนหนึ่ง และอีกคนเป็นสัปเหร่อ ไม่นานนักช่างทำสิริรถและช่างเย็บผ้าก็มีอาการแพ้งานก่อสร้าง ภาระหนัก (ยิ่งขึ้น) จึงตกอยู่กับครูอันเพราะเดิมครูก็ทำทุกอย่างเหมือนมากับทีมช่างอยู่แล้วตั้งแต่คณะช่างชุดแรก ในที่สุดคณะช่างชุดหลังนี้ก็ลาจากไปหลังจากขึ้นโครงบ้าน มุงหลังคา กั้นฝาห้องแล้วเสร็จ และตีพื้นไว้เพียง ๔๐ เพอร์เซ็นต์

ถึงกระนั้นก็ถือได้ว่ากระท่อมหรือเรือนไม้หลังนี้เสร็จพอพักได้ ครูอันจึงเตรียมย้าย (จากการกางเต็นท์นอนในนา) เข้าพื้นที่ ขาวนี้ทำความประหลาดใจให้กับชาวบ้านอีกคำรบหนึ่ง เพราะเป็นที่ลวงรู้หรือเลื่องลือมานานเกี่ยวกับปรากฏการณ์บางอย่างละแวกพื้นที่ของครูอัน ซึ่งที่แล้วมาผู้คนจะไม่อย่างกรายไปไกลหลังตะวันตกดิน ผู้แก่ผู้เฒ่า สาวหนุ่ม และเด็กต่างบอกเล่ากล่าวขานถึง บางคนเคยเล่าประสบการณ์ตรงให้ครูอันฟังแล้ว

อาจารย์ของครูอ้นถามถึงความรู้สึกนึกคิดของครู ครูตอบว่า “ผมอยู่ได้ครับ” แต่เมื่อถึงคืนแรกที่ครูอ้นเข้าพำนักในพื้นที่ อาจารย์ก็ตัดสินใจอยู่เป็นเพื่อน รุ่งเช้าเมื่อฟ้ากระจ่างทั่วแล้ว ครูอ้นก็ได้มีโอกาสรับแขกชุดแรก พ่อหนุ่มตัว แพนแบกถามครูว่า “เมื่อคืนเจออะไรบ้าง?”

อันที่จริงช่วงนี้อาจารย์ของครูอ้นหมดภารกิจในพื้นที่ต่าง ๆ แล้ว แต่ยังคงเดินทางไปเยี่ยมเยียนครูอ้นเป็นระยะ และทำหน้าที่ไปรษณีย์สื่อสาร ระหว่างครูกับครอบครัว (ที่อยู่ในกรุงเทพฯ) ซึ่งแม้จะให้สิทธิเสรีแก่ลูกใน การดำเนินชีวิตแต่ก็มีไ้ประเด็นที่จะทำให้คลายความอาทรห่วงใย ครูอ้นผู้ รู้จักคุณพ่อคุณแม่อย่างลึกซึ้งถึง “ใจ” จึงขอร้องทางบ้านมิให้เดินทางไปเยี่ยม จนกว่าเธอจะสร้างเรือนอิฐดินซีเมนต์ (อิฐบล็อกประสาน) แล้วเสร็จ เพื่อ ให้ผู้ใหญ่สะดวกสบายและที่สำคัญคือเพื่อมิให้เห็นภาพระหว่างบุกเบิก อาจารย์ของครูอ้นเข้าใจในธรรมชาติแห่งความผูกพันฉันพ่อแม่ลูก ขณะเดียวกั นก็ “รู้จัก” ลูกศิษย์ของตนเป็นอย่างดี จึงเข้ารับบทบาทในช่วงแห่งความ “ยาก” ของลูกศิษย์ด้วยความเต็มใจ และรู้ด้วยว่าลูกศิษย์ของเขากำลังจะ “เกิด” อีกครั้ง

ความยากก็คือความยาก ความยากไม่ใช่ความลำเค็ญ และครูอ้น มองทะลุความยากไปถึงจุดหมายปลายทางได้อย่างมีวิมุติภาวะทุกระยะ ทุก ๆ วันครูอ้นทำงานเสมือนว่ากิจกรรมในแผนงานที่ครูวางไว้นั้นมันหลัง ไหลออกมาอย่างไม่ขาดสาย วันแรกที่สระชุดใหม่ของครูได้นำฝนตกช้ง แม้ จะยังน้อยนิดและเป็นสีแดงขุ่นคลั้ก ครูก็อาบด้วยความชื่นใจเพราะเป็นครั้ งแรกที่ไม่ต้องรอรถขายน้ํา ซึ่งอาจจะมาส่งหรือไม่มาก็ได้ (แม้จะส่งไปแล้ว ก็ตาม) ครูเคยอยู่อย่างไม่ได้แตะน้ำชำระกายถึง ๔ วันเต็ม ๆ มาแล้ว

เด็ก ๆ ที่เข้ามาเยือนเริ่มมีหลายวัยขึ้น วัยรุ่นระดับมัธยมเริ่มเข้า มาเป็นบางครั้ง ครูอ้นสนทนาหรือตอบคำถามเด็ก ๆ ด้วยสาระและ

■ อ่าน - เขียน เรียน - เล่น

สิ่งที่เด็กถามก็คือสิ่งที่ครูอันกำลังทำ และสิ่งที่ครูอันกำลังทำ ก็ล้วนเป็น
 สิ่งที่น่าตั้งคำถามสำหรับเด็ก ๆ เด็ก ๆ เห็นครูเอาเย็บ (ซึ่งกำลังจะสูญพันธุ์
 อยู่แล้วในพื้นที่นี้) มาปล่อยในสวน เอาหอยขมมาปล่อยลงสระ เห็นครู
 ค่อย ๆ บรรจงขุดเศษดินออกจากรากไม้ที่ถูกขุดรากถอนโคน (ในช่วงที่ครู
 ไม่อยู่) เห็นครูบุหินกาบที่พื้นและผนังห้องน้ำ เห็นครูใช้คีมยึดดัดเส้นลวด
 ที่ร้านอุปกรณ์ก่อสร้างมัดของมาส่ง เมื่อยึดแล้วครูมัดเป็นกำแล้วเก็บอย่าง
 เป็นระเบียบ ครูตากผ้าตามกิ่งไม้ ครูเอาใบพืชบางชนิดมาทดสอบการตก
 ตะกอน ครูซื้อหน่อกล้วย มันท้าว พุน และหัวบุกมาปลูก ครูเลื่อยไม้,
 เจาะรู, แล้วร้อยเชือกทำเป็นชิงช้า ครูไม่ให้ช่างก่อสร้างเผาเศษไม้ชิ้นใหญ่
 น้อยที่เหลือจากงานสร้าง แล้วครูก็เอา "เศษไม้" เหล่านี้มาแกะเป็นรูปตุ๊กตา
 ลีลาทำทางต่าง ๆ ครูเอาพริ้นท์เอ้าท์แปลนบ้านที่ครูออกแบบไว้ (ตั้งแต่
 ยังมีกำลังใช้คอมพิวเตอร์ในกรุงเทพฯ) มาดูมาแก้ไข

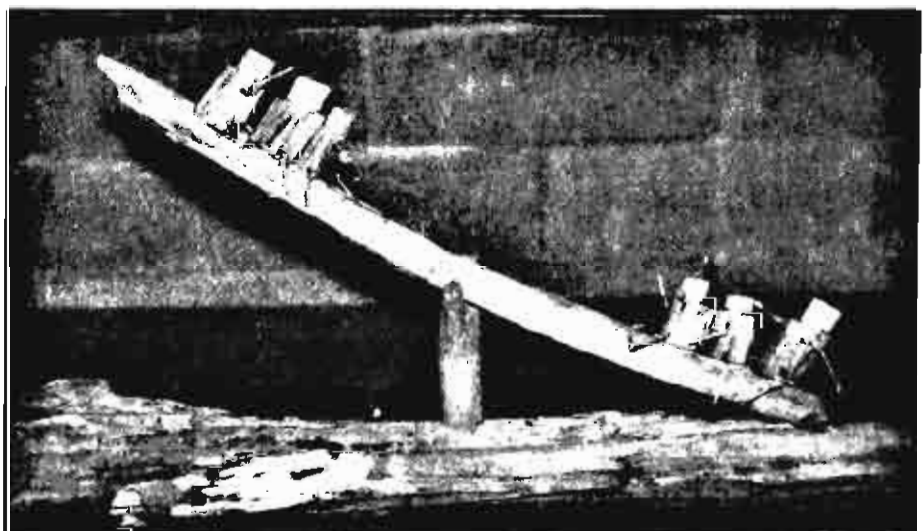
■ ครูกำไม้กระดานหกให้เด็กเล่น

ครูชุดดินตั่งเส่างำมทำไม้หกให้เด็กเล่น ครูแกะไม้ให้เป็นตัวอักษร อ่านได้ว่า “ระเมียรไม้ พื้นที่อนุรักษ์และพัฒนาทรัพยากรป่า” แล้วตั้งเสา ขึ้นป้ายเป็นชื่อพื้นที่ของครู เทียง ๆ หรือป้ายอ่อนครูตีขิมหรือไม่ก็อ่าน หนังสือ ครั้งนั้นนิตยสาร Australian Geographic (นิตยสารกองแรก ที่ครูนำติดตัวไป) เป็นที่ถูกใจของเด็ก ๆ มาก ครูและเด็ก “อ่าน” ไปด้วยกันทั้ง ๆ ที่เป็นภาษาอังกฤษ เพราะสัตว์หลายชนิดในนั้นครูบอกรายละเอียด ได้ทั้งจากหนังสือและประสบการณ์ตรงของครู ส่วนเด็กก็มีประสบการณ์ตรง มาเสริมโดยที่ Australian Geographic ฉบับนี้ทำไม่ได้ คือเสียงร้อง ของสัตว์ที่เด็กส่งเสียงแทรกให้ทันทีที่เล่าถึงสัตว์ชนิดนั้น ๆ

บางวันครูทำอาหาร (สูตรคิดค้นทดลองเอง) ให้ชิมกันถ้วนหน้าแล้ว ช่วยกันเก็บเศษอาหารไปทำปุ๋ย บางวันครูไปหาซื้อผักพื้นบ้านในตลาด ครู

- เศษไม้หัวเสาที่เพื่อนบ้านให้มา
ครูนำมาแกะเป็นกระต่ายชุดมะพร้าว

- ครูทำไม้กระดานหกให้เด็กเล่น แล้วครูก็
จำลองภาพเด็กเล่นเป็นงานประดิษฐ์

สอบถามข้อมูลจากแม่ค้า แล้วกลับมาพินิจเปรียบเทียบกับต้นที่ขึ้นอยู่ในพื้นที่
ของครู บางทีครูเดินถือตำราพรรณพฤกษไปเทียบข้อมูลกับต้นจริงในสวน
บางครั้งครูก็ขอฟังตำนานฟังผญาที่เกี่ยวข้องจากผู้เฒ่าท่านหนึ่งที่แวะมาเยือน
บางวันครูและเด็กก็ผลัดกันเล่านิทาน ส่วนวันไหนมีการปอกฝานผลไม้ก็จะ
เห็นครูเก็บเมล็ดตากไว้เพาะ และ...อื่น ๆ อีกมากมาย ดังนั้นบ้าน (ที่ยัง
ไม่เสร็จ) จึงแสนจะสนุกสนานรื่นเริงและเป็นที่เสวนาอย่างน่าตื่นตาตื่นใจ
ทุกเมื่อสำหรับเด็ก ๆ

■ เด็กๆ เล่นนิทานประกอบการแสดงให้ครูดู

แขกประจำ

คำเล่าขานสารส่งถึงกัน แบบปากต่อปาก ในที่สุดเด็กจำนวนมากขึ้นทุกทีก็กลายเป็นแขกประจำของครูอัน แรก ๆ ทั้งผู้ใหญ่ (ที่ตั้งใจมาพื้นที่ครูอัน) และเด็ก (ที่ตั้งใจมาหาครูอัน) ต่างใช้วิธีมุด ลอด ปีนป่าย หรือไม่ก็ฉีกรั้วครูเข้ามา ครูจึงหา “ระมั่ง” มาแขวนไว้ให้เคาะสัญญาณ “ระมั่ง” ที่ว่านี่คือแผ่นเหล็กและน๊อตที่ติดมากับไม้หมอนรถไฟที่การรถไฟฯ เลิกใช้งานแล้วและนำออกจำหน่าย ครูอันซื้อไม้หมอนเล่มนี้มาทำรั้ว ครูแขวนระมั่งอีกชุดหนึ่งไว้ที่ตัวบ้านเพื่อเคาะตอบก่อนจะเดินหรือถีบจักรยานไปเปิดประตู ปราบว่าเสียงระมั่งดังเกือบจะทั้งวัน เพราะต่างคนต่างมา เวลานั้นบ้าง เวลา นั้นบ้าง กติกาเพื่อการไม่เบียดเบียนกันจึงค่อย ๆ เกิดขึ้น เริ่มแต่ข้อสรุปตกลง ลำดับแรกว่า ประตูจะเปิดเวลา ๕.๐๐ น. เพื่อให้เด็ก ๆ มีเวลาช่วยงาน บ้านก่อนที่จะเข้ามาในพื้นที่ และช่วงเย็นราว ๑๕.๐๐ น. จะเป็นเวลาแยกย้ายกันกลับบ้าน ผู้ที่ตั้งใจมาอยู่ทั้งวันจะตระเตรียมอาหารกลางวันของตนมา พร้อม ส่วนครูบางครั้งจะมีกับข้าวหรือขนมสมทบให้ตามอัธยาศัย ช่วงปิด

ภาคเรียนเด็ก ๆ เข้ามาได้ทุกวันตามปรารถนา ส่วนช่วงเปิดภาคระหว่างจันทร์ถึงศุกร์เว้นไป เพราะกว่าจะเลิกเรียนกว่าจะมาถึงและกว่าจะกลับบ้านก็จะค่ำ อาจทำให้ทางบ้านเป็นห่วงกังวล วันหยุดจึงค่อยเข้ามา เด็ก ๆ เข้าใจและปฏิบัติได้ตามกติกา จนกระทั่งมีอยู่จันทร์หนึ่งในช่วงเปิดภาคเรียนมีเด็กมาเคาะประตู ครูอันถามด้วยความประหลาดใจว่า “เรามากงพบกันวันหยุดไม่ใช่หรือครับ?” เด็กตอบว่า “ก็วันนี้พวกหนูหยุดนี่คะ คุณครูไปลัมนา” ประตुरะเฌียรไผ่จึงเปิดให้ในวันนั้นด้วยถือว่าเด็กได้ทำตามกติกาที่ตกลงกันไว้ว่าจะมาใน “วันหยุด!” ยิ่งไปกว่านั้นในช่วงหลัง ๆ นี้มีวันหนึ่ง (ระหว่างเปิดเรียน) เด็กนักเรียนกลุ่มหนึ่งพากันเดินเข้ามาที่ระเฌียรไผ่ บอกว่า “วันนี้คุณครูให้มาเรียนกับครูอัน!”

ครูอันไม่เคยรู้เลยว่าเด็กจะมากันหรือไม่ เมื่อไร และกี่คน เพราะทุกอย่างเป็นไปโดยปราศจากการนัดหมาย แต่เคลื่อนไหวขยับขยายไปตามธรรมชาติ ครูก็ทำงาน ดำเนินชีวิตของครูไป ครูโอภาปราศรัย แลกเปลี่ยนถ่ายทอด และแบ่งปันอย่างเต็มใจเมื่อเด็กมา ช่วงก่อสร้างเรือนอิฐบล็อด-ประสานครูต้องทำงานหนัก เด็ก ๆ ยังคงเข้ามาวิ่งเล่นหรือทำการบ้านอยู่ในสวนโดยไม่กวนครู แต่สังเกตว่าเขาคอยจับตาดูว่าเมื่อไรครูพอมีเวลาก็จะรีบเข้ามาคลุกคลี ปัญญาที่อกเงยอยู่เสมอและจิตใจที่ดงามของครูคงทำให้เด็กได้ทั้งความรู้และความสบายใจ ผู้เขียนเคยฟังครูอันให้ทรรศนธิบายในเรื่องเดียวกันแต่ต่างกรรมต่างวาระได้โดยไม่รู้เปื้อ เพราะไม่มีลักษณะซ้ำซาก หากแต่เป็นการเพิ่มพูนความรู้ มิฉะนั้นก็เสริมความเข้าใจ หรือไม่ก็ขยายโลกทัศน์อย่างมีรุ้พรมแดนสิ้นสุด

กระบวนการเรียนรุ้อย่างเป็นธรรมชาตินี้มีส่วนกระตุ้นให้เด็กเกิดนิสัยใฝ่ศึกษาอย่างจริงจังมาแล้วตั้งแต่ครั้งที่ครูอันยังทำงานโรงเรียนชุมชนอีสาน ซึ่งฝ่ายสนเทศจะมีเวลาพูดคุยกับเด็ก ๆ มากน้อยก็ในช่วงค่ำ ครูอันพา

■ เกษอาหารใช้กำน้ำจุลินทรีย์

เด็ก ๆ ดูดาว เล่าเรื่องราวเอกภพ นานเข้าวันหนึ่งเด็กประถมถือหนังสือเรียนมาหาครูแล้วตั้งคำถามเกี่ยวกับภาพประกอบเรื่องดวงดาวในหนังสือเล่มนั้นว่าน่าจะผิดพลาด ครูอ่านและเด็กช่วยกันตรวจสอบก็พบว่ามีส่วนคลาดเคลื่อนจริงดังข้อสังเกตของเด็ก การเรียนรู้ที่จะตรวจสอบ ประเมินสิ่งที่เรียกว่า ‘ความรู้’ หรือ ‘แหล่งความรู้’ จึงเป็นหัวข้อเสวนากันต่อไปในวันเช่นนั้น

ที่ระเมียรไม้ บางวันมีเด็กเข้ามา ๒-๓ คน บางวันนับสิบ และที่เคยมีมากที่สุดก็คือ ๔๐ คน ครูอ่านปรับแผนพัฒนาพื้นที่ตามเงื่อนไขที่เด็ก ๆ ร่วมเสนอ และยังมีแผนเอื้อไว้สำหรับกิจกรรมชีวิตที่หลากหลาย เพราะครูตั้งใจทดลองประยุกต์แนวคิดจิตวิญญาณของ “หลักสูตร” โรงเรียนชุมชนอีสานให้เป็นกระบวนการที่สามารถสื่อสารผ่านศักยภาพโดยธรรมชาติของเด็ก ๆ ที่นี้ด้วย

■ ฟ้าบ้าน : บอร์ดนิทรรศการของครู

ต้นเค้า “หลักสูตร” ที่กล่าวถึงข้างต้นนี้ ศาสตราจารย์เสน่ห์ จามริก
สังเคราะห์ขึ้นจากประสบการณ์การเรียนรู้และทดลองร่วมกันระหว่างปราชญ์
ชาวบ้าน ชาวบ้าน ผู้นำชาวบ้านโรงเรียนชุมชนอีสาน และสถาบันชุมชน -
ท้องถิ่นพัฒนา-อีสาน เป้าหมายของหลักสูตรเป็นการเน้นสร้างบรรยากาศและ
วัฒนธรรมการเรียนรู้ใหม่เพื่อฟื้นฟูและพัฒนาจิตสำนึกควบคู่ไปกับการพัฒนา
สติปัญญาวิชาการวิชาชีพ เป็นหลักสูตรที่มุ่งเน้นทั้งคน สถาบันสังคม และ
ชุมชนท้องถิ่นเป็นแกนกลาง เป็นวิธีการเรียนรู้ที่มีลักษณะเป็นกระบวนการ
เชื่อมโยงและสร้างสรรค์ทางสังคมใน ๓ มิติใหญ่ คือ

มิติการจัดการต้นทุนชีวิต ในบริบทโรงเรียนชุมชนอีสานได้แก่เรื่อง
การฟื้นฟูปรับปรุงบำรุงดิน การจัดการแหล่งน้ำ ไร่นา ความหลากหลายทาง
ชีวภาพ การจัดทำเกษตรประณีต ฯลฯ

มิติดุลยภาพชีวิต ได้แก่เรื่องของการบริโภค สุขภาพ พละนาถัย
ครอบครัว สภาพแวดล้อม ฯลฯ

มิติการพัฒนาชีวิตและสังคม ได้แก่ เรื่องของการแปรรูป เพิ่มมูลค่า การออม กองทุนชุมชน การพัฒนาความหลากหลายของกิจการงานอาชีพ และเศรษฐกิจชุมชนท้องถิ่น ฯลฯ

ครูอันซึ่งได้เคยเรียนรู้และเข้าใจในแก่นสารของหลักสูตร จึงเชื่อมโยงเข้าสู่การเรียนรู้ของรุ่นเยาว์และเด็กเล็ก นับวันจิตสำนึกแห่งการทำเกษตรกรรมประณีต การปลูกพืชหลากหลายที่เลี่ยงการใช้สารเคมีและให้ความสำคัญกับการรักษาสมดุลของระบบนิเวศก็ค่อย ๆ ถ่างทอดโดยธรรมชาติสู่การรับรู้ สัจจิตสำนึกของเด็ก ๆ ซึ่งเกือบทั้งหมดมาจากครอบครัวเกษตรกรรมเชิงเดี่ยว

การดำรงชีวิตและกระบวนการทำงานทุกขั้นตอนของครูเชื่อมโยงอย่างแนบแน่นกับเป้าหมายและหลักการด้านคุณภาพชีวิตและการพัฒนาที่ยั่งยืน ครูไม่เคยปล่อยให้มีการล่องละเมิดวินัยในเรื่องเหล่านี้ แต่ด้วยวิธีที่ละมุนละไม เพราะครูเข้าใจและให้ความสำคัญกับสภาพการณ์ที่เด็กเผชิญในชีวิต ผู้เขียนเคยพบข้อเขียนที่เด็ก ๆ ในระเมียรไม้เขียนเรื่อง “สวนครูอัน” ฉบับหนึ่งมีวลีลงท้ายว่า “... และที่นี่มีระเบียบวินัยมาก” วลีนี้อยู่ในท้องเรื่องซึ่งมีน้ำเสียงเป็นบวกทั้งเรื่อง

■ เด็กช่วยกันทำบิวลอยคุณภาพ

■ ฟากฝีมือไว้ที่กำแพง "เรือนหนังเสือ"

ครูอันเอื้อให้เด็กมีโอกาสเรียนรู้ในฐานะผู้กระทำได้ทุกเมื่อ ไม่ว่าจะเป็นการเลี้ยงปลา เพาะกล้า ทำปุ๋ยหมัก ปุ๋ยชีวภาพ และการวางแผนใช้ต้นทุนทรัพยากรธรรมชาติอย่างถูกวิธีและอย่างมีความอาทรถนอม ครูและอาจารย์ของครูใช้กระบวนการสารสนเทศช่วยสร้างสิ่งเร้าให้เด็กเกิดความต้องการการเรียนรู้ ทดลอง หรือต้องฉกฉวยในพฤติกรรมที่ผ่านมา และใช้ข้อเสนอแนะรอบตัวเด็กเป็นปัจจัยทั้งในระยะสังเกต ระยะรับรู้เรียนรู้ ระยะคิดไตร่ตรอง ระยะลงมือปฏิบัติ และระยะผลัดกันเล่าเสนอ เมื่อเมล็ดพันธุ์ที่ครูแบ่งปันให้ไปเพาะเริ่มเห็นผล เด็ก ๆ ก็ตื่นเต้นชวนกันไปเคาะระฆังแต่เช้าตรู่เพื่อชวนครูไปดูผลงาน ผู้ใหญ่จากหลายบ้านเริ่มมาขอแบ่งปันหรือแลกเปลี่ยนพันธุ์ไม้

หันมาดูเรื่องสุขภาพ อนามัย และสิ่งแวดล้อม ครูอันไม่เคยออกปากห้ามเมื่อเด็กรับประทานอาหารหรือขนมที่ไร้คุณค่า หรือทิ้งขยะเกลื่อนกลาด หรือลืมนำเรื่องความสะอาดในการกินการอยู่ แต่ครูจะค่อย ๆ โยงให้เห็น “ความจริง” เกี่ยวกับสิ่งนั้น ๆ เรื่องนั้น ๆ เมื่อสบโอกาส ครูไม่รีบร้อน แต่ก็ไม่เคยลืมนำเรื่องนี้มาสนทนากับเด็ก ๆ ดื่มน้ำกลายเป็นกิจกรรมที่หนุ่มสาวในหมู่บ้านเริ่มทำขึ้นแจกจ่ายในงานบุญงานเลี้ยง แทนน้ำอัดลมบ้างแล้ว เด็ก ๆ ยังได้รู้ว่าฟักทอง เตย และอัญชัญทำให้ขนมบัวลอยกลายเป็นสีเหลือง เขียว และสีครามสุดสวยงามน่าชมและน่าชิมได้อย่างไรโดยไม่ต้องใช้สีสังเคราะห์ และอีกสารพัดเรื่อง เดี่ยวนี้ระเมียรไม้ไร้เศษของลูกอมหรือห่อขนมกรุบกรอบ และเมื่อปีที่แล้วที่บ้านน้อยบุตาวงศ์ ธรรมชาติทำความสะอาด ก็ได้ครูและบรรดา “ลูกศิษย์” เป็นกำลังสำคัญด้วย แต่กระนั้นครูก็บอกว่าถ้าทุกคนปฏิบัติถูกต้องทุกครั้ง ก็จะไม่ต้องเสียเวลากับมหกรรมเยี่ยงนี้ และหมู่บ้านก็จะมี ความสะอาดอย่างถาวรด้วย

มีอยู่วันหนึ่งครูอันไปรดน้ำต้นไม้อยู่ที่ท้ายสวนด้านหนึ่งนานนับชั่วโมง

ครั้นเดินกลับมาบริเวณเรือนพัก พบว่าก๊อกน้ำในห้องน้ำด้านนอกเปิดอยู่ น้ำท่วมไหลนอง เห็นวันนั้นอาจารย์ของครูโศภิตพท์มาถามข่าวคราวตามปกติ ครูเล่าเรื่องนี้ให้ฟังด้วย อาจารย์ของครูช่วยแต่งเนื้อเพลงสวมทำนองเพลง ลามะลิล่าให้ครูหาโอกาสนำไปร้องกับเด็ก เนื้อเพลงมีว่า

ลา มะลิล่า ขึ้นต้นเป็นมะลิซ้อน พอแตกใบอ่อนเป็นมะลิล่า
 ห้องน้ำครูอันสะอาด (ซ้ำ) เพราะครูล้างปิดกวาดเป็นเวลา
 ลา มะลิล่า . . .
 ทำยังไงจะไม่เปื้อนเปราะ (ซ้ำ) ถอดรองเท้าเสียเถอะกะงานดา
 ลา มะลิล่า . . .
 เข้าใช้ให้สำราญดวงจิต (ซ้ำ) ครั้นพอเสร็จกิจราดน้ำด้วยนา
 ลา มะลิล่า . . .
 ก๊อกน้ำอย่าเปิดทิ้งไว้ (ซ้ำ) น้ำล้นไหลไปเสียตายหนักหนา
 ลา มะลิล่า . . .

เด็ก ๆ จำได้ขึ้นใจ และร่วมร้องกันไปอย่างสนุกสนาน ตั้งแต่นั้น มาครูไม่เคยประสบปัญหาเรื่องห้องน้ำอีกเลย กระบวนการทำนองนี้ที่ครูใช้ในการป้องกัน บำบัดรักษา ตลอดจนฟื้นฟูจิตสำนึกและส่งเสริมปัญญาเกิดขึ้นทั้งในการเล่น การเรียน การเรียนจากการเล่น และการทำงาน ผลเนื่องจากการประสบการณ์ที่เด็กได้มีปฏิสัมพันธ์กับสภาพแวดล้อม หรือจากการเล่น การปฏิบัติทดลองนี้ย่อมนำไปสู่การเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมและการยกระดับศักยภาพพฤติกรรมประการหนึ่ง อีกประการหนึ่งที่ลึกลงไปก็คือการเปลี่ยนแปลงจากด้านใน คือด้านความรู้ความเข้าใจ ความคิดและจิตสำนึก ทักษะ และค่านิยมต่าง ๆ พลังและเวลาที่ครูอันเอื้อให้กับเด็ก ๆ จึงมีคุณค่าความหมายยิ่งนัก

เด็ก ๆ ได้เรียนรู้ ได้ดู ได้ช่วยทำเมื่อครูนำผลผลิตมาแปรรูป เด็ก ๆ

- เด็กๆ มาชวนครูไปดูพลวาน
การปลุกต้นไม้ที่เขาได้เมล็ดพันธุ์ไปจากครู

- อ่านหนังสือ

ได้ฝึกหัด “ออม” หนังสือไว้ใช้ร่วมกัน และนั่นคือที่มาของกิจกรรมอีกหลายชนิด ครั้นเมื่อเด็กมากขึ้น ๆ ครูเริ่มไม่มั่นใจเรือนไม้ที่อยู่ใกล้สระน้ำลึก ซึ่งเมื่อได้ฝนนับวันระดับน้ำก็สูงขึ้นทุกที ครูจึงวางแผนย้ายมาใช้เรือนหนังสือแทนในปัจจุบัน เรือนหนังสือนี้เด็ก ๆ หลายต่อหลายคนมีส่วนร่วมในการออกแบบโดยคนที่เขียนหนังสือเป็นก็เขียนมาแล้วให้ครูฟังว่าอยากให้เรือนหนังสือของพวกเขาเป็นอย่างไร บางคนใช้วิธีวาดรูป เด็กเล็กบอกเล่าด้วยวาจา ครูเอาข้อมูลทั้งสามทางมาผนวกประสานกันออกมาเป็นเรือนหนังสือสำหรับเด็ก ๆ ที่ปรับใช้ให้เกิดประโยชน์ได้หลากหลายกว่าที่ระบุไว้ในชื่อเรือน

ทั้งหลายทั้งปวงทั้งที่กล่าวและที่มิได้กล่าวไว้ในบทความนี้เกิดขึ้นอย่างต่อเนื่อง รวดเร็ว (ตามธรรมชาติแห่งพลังเด็ก) และริเริ่ม คักยภาพที่แตกต่างหลากหลายและแฝงเร้นของเด็กแต่ละรายฉายชัด พร้อม ๆ กับความผูกพันฉันครูและศิษย์ที่เด็กมีต่อ “เพื่อนบ้าน” รายใหม่ ทำให้ในบางวาระกติกาบางเรื่องกลายเป็นเรื่องรองเพื่อระคองความบริสุทธิ์ละมุนแห่งจิตใจเด็ก เช่นวันที่ครูอันเห็นเด็ก ๒ คนมาเคาะระฆังผิดเวลา ประตुरะเมียรไม่เปิดรับเพราะทั้งสองเพียงปรารธนามาส่งข่าวผลการคัดเลือกงานศิลปะฝีมือของพวกเขาที่โรงเรียนให้ครูได้ร่วมรับทราบ แล้วก็ลากลับไปเย็นวันใหม่อีกกลุ่มหนึ่งก็เข้ามาเพื่อवादลวดลายที่ทำแม่ไม้มวยไทย (ที่โรงเรียนฝึกสอนให้ในวันนั้น) ให้ครูดู แล้วก็ลากลับไป และแต่ละวัน... ยังมีอะไรต่อมิอะไรที่พวกเขาอยากจะทำเล่าสู่ครูฟัง

แต่บางครั้งก็เป็นกรณีชวนสงสัยของผู้ปกครองและผู้ใหญ่รอบข้าง วันที่ ๑๐ กันยายน ๒๕๕๓ แม่โสภณผู้กล้าหาญรับอาสาเป็นตัวแทนมาสืบความ (วันนั้นผู้เขียนอยู่ในระเมียรไม้พอดิ) แม่โสภณบอกว่า “พวกเราสงสัยว่าทำไมเด็ก ๆ ของเราหายไปไหนกันหมดจากลานบ้านที่เคยเล่น มันบอกว่าไปสวนครูอัน ไปสวนครูอัน พวกเราหลายคนก็อยากรู้ว่าไอ้ครูอันนี่มันเป็น

ใคร มันมาทำอะไรที่นี่ แล้วอย่างลูกหนู มันเคยถือง่ามกระสุนออกจากบ้านทุกวัน ตอนนี้ทำไมมันไม่ถือ มันมาหาครูอันจริงหรือเปล่า มาทำอะไรกัน..." ครูอันดีใจที่พบผู้ปกครองที่ใส่ใจและกล้าศึกษาพิสูจน์เพียงนี้ แม่โสภาสืบลาวราวเรื่องอยู่ประมาณ ๒ ชั่วโมงก็ลากลับไป แถมฝากครูให้ช่วยฝึกให้ลูกกินผักให้ด้วยเพราะลูกไม่ยอมกินเลย และเธอทิ้งท้ายก่อนจากไปว่า "รู้ยังจ้ะให้ลูกมาตั้งนานแล้ว"

แขกของครูอันค่อย ๆ ขยายวงจากเด็กจำนวนน้อยเป็นเด็กจำนวนมาก เป็นผู้ปกครอง เป็นญาติผู้ใหญ่ เป็นผู้สัจจรผ่านที่ล่วงรู้เรื่องของครูจากคำบอกเล่า กิจกรรมที่เด็ก ๆ ร่วมคิดร่วมเล่นก็ก้าวจากเล็กไปใหญ่ จากตื่นไปลึก จากเรื่องหนึ่งไปสู่เรื่องและรูปแบบที่หลากหลาย ถึงบัดนี้ชุมชนทั้งในตลาด ในอำเภอ และในหมู่บ้านเริ่มมาเยี่ยมเยือน บ้างก็เจือจานเครื่องเขียน เครื่องใช้ ตามวาระโอกาสและตามหลักการของระเมียรไม้ ทุกคนร่วมใจโดยมิได้ร้องขอหรือนัดหมาย รวมทั้งหนังสือหนังหาที่แบ่งปันมาจากกรุงเทพฯ เด็ก ๆ ซึ่งได้รับคิตรสจากการฟังครูอันดีชมทุกบ่อয়เริ่มกระหายที่จะฝึกดนตรี คุณอาภา (รุ่นพี่ในตลาด) ก็จัดหาอังกะลุงให้ทั้งชุด และได้ครูออดเดินทางไปฝึกสอนให้โดยไม่คิดค่าตอบแทน ศาสตราจารย์มงคลสิทธิ์โสภณ (อดีตคณบดีคณะศิลปศาสตร์ และศาสตราจารย์คณะวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์) มอบบทกลอน "พฤษพานานาพรรณ" (ขึ้นต้นว่า "ชวนชม นมแมว แต้ว ตะแบก จำปีแขก ข่อย ข่า มหาหงส์ นาคบุตร พุดจิบ ปิ๊ป ประยงค์ กาหลง ชงโค โสน จันทน์...") ต้นฉบับลายมือของท่านให้พิมพ์เลื่อยิดจำหน่ายเพื่อสะสมเป็นทุนไว้ทำกิจกรรมเด็ก ครูอันบอกเล่าให้เด็กได้ล่วงรู้ถึงความเมตตาที่มาจากผู้อยู่เบื้องหลัง เด็ก ๆ พากันนำดอกไม้ใบหญ้ามาตกแต่งบนกระดาน บ้างก็วาดภาพ และเขียนคำขอบคุณส่งไปยังผู้มีน้ำใจที่เขายังไม่เคยได้เห็นหน้า

■ ครูและเพื่อนบ้านช่วยกันทำอาหารให้เด็ก

เพื่อนบ้าน ธรรมเนียมชีวิต และสิทธิเด็ก

ครูอ้นไม่ใช่ นักพัฒนา ครูอ้นไม่ได้พาโครงการใด ๆ มาสู่หมู่บ้าน ครูเพียงตั้งใจมาใช้ชีวิตที่นี่ แล้วครูก็มีมิตรโดยอัตโนมัติเป็นเด็ก ๆ ที่พากันเรียกขานครูว่า “ครูอ้น” ผู้เขียนอยากจะกล่าวว่าถ้าไม่ใช่เพราะความไร้เดียงสาก็เป็นความ “ตาถึง” ของเด็ก ๆ

เมื่อมีคนชื่นชมการรังสรรค์พัฒนาพื้นที่ของครูอ้น ครูมักจะตอบว่า “ผมเพียงผ่านมาดูแลรักษาพื้นที่นี้ชั่วคราว (คงหมายถึงชั่วชีวิตหนึ่ง) เมื่อผมจากไปพันธุระหน่าที่นี้ก็คงผันไปสู่ท่านอื่น”

ผู้คนในพื้นที่ที่เคยกังขาเริ่มออกปากว่า “ครูอ้นทำได้จริง ๆ” พ่อผาย สร้อยสระกลาง จากบ้านสระคุณ อำเภอลำปลายมาศ จังหวัดบุรีรัมย์ พ่อคำมิ่งคุณ พ่อจันทร์ที ปทุมภา พ่อประสาร พลแสน และพ่อประจวบ ชัยนา พร้อมครอบครัวจากบ้านโนนรัง อำเภอชุมพวง จังหวัดนครราชสีมา มาเยี่ยมครูอ้นเมื่อวันที่ ๑ เมษายน ๒๕๔๔ พ่อ ๆ แม่ ๆ เหล่านี้ออกปากว่า “ผิดคาด คิดไม่ถึงว่าจะทำได้ขนาดนี้” พ่อผายเอ่ยว่า “เห็นพื้นที่เห็นงาน

อาจารย์อ่านแล้ว ผมรู้สึกว่่าดีกริสมตก” พ่อต๋วนและพ่อใหญ่อีกท่านหนึ่ง (อายุ ๗๐ เศษ) ซึ่งเป็นคนเก่าแก่แห่งบ้านบุตาวงษ์ พวกกันมาเยี่ยมครูอ้น พ่อปรารภว่า “เคยฝัน (คือปรารถนา) จะเห็นพื้นที่ที่คนไม่กล้าผ่านผืนนี้เจริญอย่างนี้ แล้วก็ได้มาเห็นจริง ๆ” พ่อต๋วนเปรยก่อนกลับว่า “วันนี้ถือว่าเข้ามาคุยกับครู กลายเป็นว่า ได้มาคุยกับพระ”

คนหนุ่มสาวบางคนมาชมสวนครูแล้วอยู่เฉยไม่ได้ รีบกลับไปลงมือในพื้นที่ตนเองในเย็นวันเดียวกันนั้นเลยก็มี โดยเฉพาะกิจกรรมการเลี้ยงปลา การหาพันธุ์ไม้มาปลูกไว้ทำอาหาร เครื่องดื่ม และยา เพราะได้รู้คุณค่าเมื่อได้มาชิมมาใช้ในสวนครูอ้น คนเก่าแก่ดีใจที่นกบางชนิดที่เคยมีอยู่แล้วหายไปได้กลับคืนมา ลัต์ว์ต่าง ๆ มาชูกอดครูอ้นทำงานโดยไม่ต้องระแวงภัย

เกือบสามปีแล้ว บรรดาต้นไม้ของครูชูกิ่งใบไสว ดอกไม้เริ่มบาน นกน้อยก็ร้องเพลง พ่อเล่อ มิตรคนแรกของครูที่บ้านน้อยบุตาวงษ์เปิดเผยว่า ช่วงแรก ๆ ที่บางคนเริ่มพอใจอัยาศัยของครู พ่อเล่อได้เตือนว่า “อย่าเพิ่งไปรักมัน รู้หน้าไม่รู้ใจ” แต่บัดนี้พ่อได้สอนป้อ (ลูกชาย) ว่า “ให้เอาเยี่ยงครูอ้น”

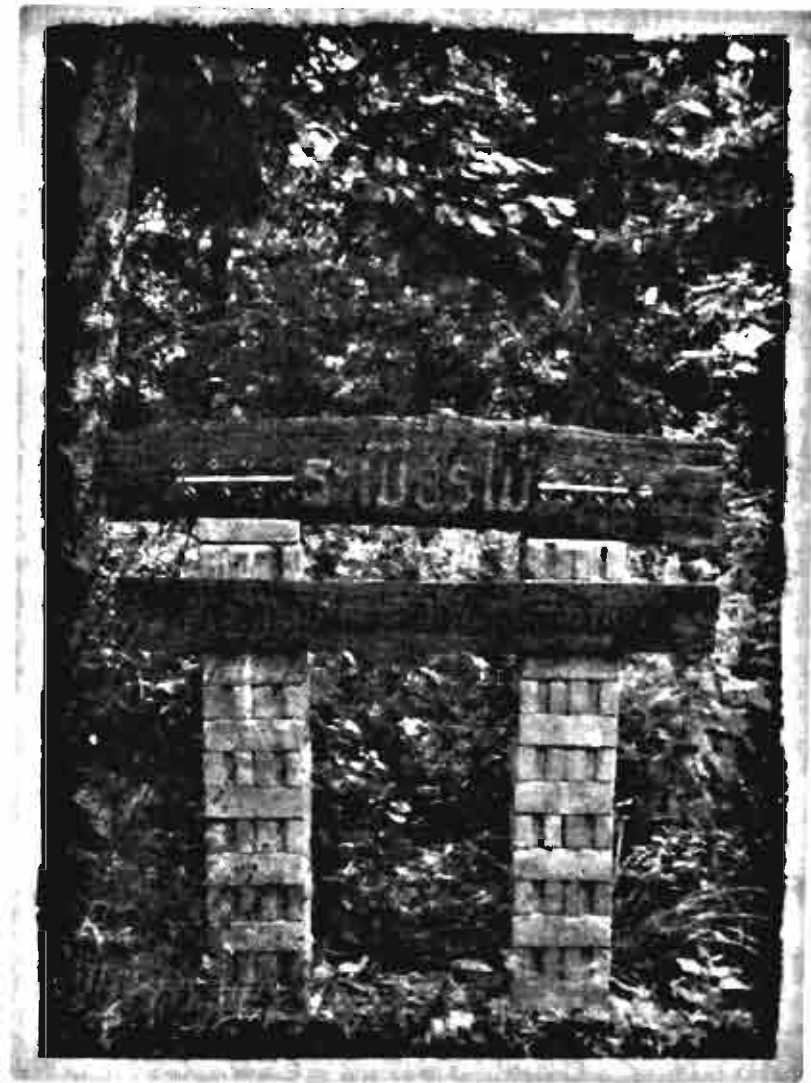
จากเหตุการณ์วันแรกในพื้นที่ที่ค่อย ๆ คลี่คลายมาในปัจจุบัน ครูอ้นจะนึกคิดอย่างไรผู้เขียนยังไม่เคยถาม แต่สำหรับผู้เขียนสิ่งเหล่านี้สะท้อนและยืนยันความจริงที่ว่า “ใบไม้ไหวดอกไม้ตระการบานสะพรั่ง ย่อมมาหลังเหมันต์อันแสนหนาว ผ่านวันขึ้นคืนยากตรากตรำยาว จึงถึงคราวฟ้าปรายประกายทอง ผู้วิริยะบากบั่นและฟันฝ่า ผ่านเหมันต์เท้านั้นจึงมาเป็นเจ้าของ ฤดูใบไม้ผลิฝนอันเรื่อรอง ธรรมประคองบุคคลซึ่งเข้าถึงธรรม” (แต่งด้วยแรงบันดาลใจจากวรรคสุดท้ายของ Ode to the West Wind ของ Shelley ที่ว่า “If Winter comes, can Spring

be far behind?”)

ครูอ้นยังคงดำเนินชีวิตไปตามปกติตามแผนชีวิตที่ครูปรารถนา
เรื่องเด็กและผู้ใหญ่ที่ผ่านเข้ามา ครูถือว่าเป็นพันธกิจสามัญที่เพื่อนบ้านหรือ
มนุษย์พึงมีต่อกัน และคำตอบเพียงเท่านั้นเท่านั้นที่ครูมีให้กับทุกคน

ตามธรรมเนียมชีวิต เด็กมีสิทธิโดยสมบูรณ์ที่จะได้อยู่ในสภาพแวดล้อม
ที่ดี มี “อาหารคุณภาพ” บำรุงทั้งร่างกาย สมอง และจิตใจของเด็ก “เพื่อน
บ้าน” อย่างครูอ้น (อภิชาติ เจริญมา) เป็นรูปธรรมของสภาพแวดล้อมที่
ทรงคุณค่าและความหมายยิ่งแก่เด็กทั้งหลายที่บัดนี้ชุมชนเริ่มมาร่วมใจดูแล

“ระเมียรไม้” ไปรษณียังเข้าไม่ถึง
ติดต่อได้ทางเดียวที่ ครูอัน (อภิชาติ เจริญมา)

โทรศัพท์ ๐๑-๔๘๐-๘๗๖๘

โครงการประสานงานวิจัยเพื่อพัฒนาสังคม

และ

ภาคีเพื่อเด็กไทย

โครงการประสานงานวิจัยเพื่อพัฒนาสังคม เป็นกลไกจัดการความรู้ที่สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.) ได้สนับสนุนการดำเนินงานมาตั้งแต่ปี ๒๕๔๔ โดยมีภารกิจหลักคือ การหนุนเสริม ประสานเชื่อมโยง ให้เกิดความร่วมมือของฝ่ายต่างๆ ที่สนใจประเด็นเนื้อหาเดียวกัน ให้เกิดการจัดการความรู้เพื่อขับเคลื่อนการพัฒนาหรือการแก้ไขปัญหาในเรื่องนั้นๆ

หนึ่งในประเด็นการทำงานที่สำคัญเรื่องหนึ่งคือ เด็ก เยาวชน และครอบครัว ส่วนหนึ่งโครงการฯ ได้ทำหน้าที่เป็นกองเลขานุการภาคีเพื่อเด็กไทย เพื่อประสานความร่วมมือ จัดการ และสร้างกระบวนการเรียนรู้อย่างสร้างสรรค์ให้กับสมาชิกเครือข่ายภาคีและผู้สนใจ ผ่านรูปแบบกิจกรรมอันหลากหลาย

ภาคีเพื่อเด็กไทย ภายใต้การสนับสนุนของมูลนิธิแม็กไซไซ เป็นการรวมตัวของบุคคล ครอบครัว กลุ่มและองค์กรในสังคม ที่มีการเชื่อมโยงกัน เพื่อแลกเปลี่ยนเรียนรู้และหนุนเกื้อกันในการดำเนินบทบาทของสถาบันครอบครัว และองค์กรเครือข่าย เพื่อให้เด็ก เยาวชนไทยเติบโตอย่างมีความสุข และสามารถพัฒนาได้อย่างเต็มศักยภาพ